

Carl Magnus Palm

ABBA – The Story

BERÄTTELSEN OM SUPERGRUPPEN

Wahlström & Widstrand

Att mångfaldiga innehållet i denna bok,
helt eller delvis, utan medgivande av Wahlström & Widstrand
är förbjudet enligt lagen om upphovsrätt (1960:729)

Wahlström & Widstrand, Stockholm
www.wwd.se

© Carl Magnus Palm 2008
Svensk utgåva enligt avtal med Nordin Agency
Tryck: WS Bookwell, Finland 2008

ISBN 978-91-46-21921-7

» Jag har ingen koll på tjejerna,
det var länge sedan jag hade
koll på dem «

LÖRDAGEN DEN 12 FEBRUARI 2005. Klockan är någonstans runt tolv, en vinterlördag som alla andra i Stockholm. De flesta av huvudstadens invånare hastar från en uppvärmd inomhusmiljö till en annan, ordentligt påbyltade med tjocka ytterplagg och mössor, och inlindade i halsdukar. Man gör allt för att undvika den bitande kylan från det som under den här årstiden känns som minusgradernas hemvist på jorden. De centrala delarna av huvudstaden är fyllda med folk som shoppar, uträttar ärenden som inte hinns med under arbetsveckans hektiska dagar, eller umgås med varandra på något kafé. Men bara ett par kilometer från denna gryta av kommers och trängsel börjar redan nu nedräkningen inför en alldeles speciell händelse. Det är fråga om en energiurladdning som många långa timmar senare kommer att spraka loss med en intensitet som får stressen i citys shoppinggytter att framstå som en stillsam söndagspromenad någonstans i glesbygden.

Ute på Djurgården ligger teatern Cirkus som just den här kvällen kommer att ha svensk premiär på musikalen *Mamma Mia!*, baserad på Abbas låtar. Man skulle kunna tänka sig att detta främst vore en angelägenhet för en svensk publik och inbjudna kändisar, men faktum är att långt över hundra Abbabeundrare från jordens alla hörn har rest hit för att uppleva denna händelse. Tillsammans med svenska Abbabeundrare, och säkert även några som bara vill jaga autografer i största allmänhet, börjar de redan nu, sex timmar innan ridån ska gå upp, samlas utanför Cirkus pampiga 1800-talsbyggnad.

Orsaken till detta överdrivna intresse för en svensk teaterpremiär är knappast nyfikenheten på hur just den här uppsättningen av *Mamma*

Mia! ska stå sig i jämförelse med de oräkneliga versioner av musikalen som spelats världen över sedan Londonpremiären 1999. De viktigaste av dessa premiärer brukar i regel bevistas av Björn Ulvaeus, ibland i sällskap av Benny Andersson eller Anni-Frid »Frida« Lyngstad och vid några tillfällen båda två. Närvaro av en eller flera av de forna Abba-stjärnorna brukar vara nog för att åtminstone de lokala fansen ska ta sig dit med skivor och annat som de vill ha signerade, med kamerorna i högsta hugg. Ibland reser även de mest entusiastiska fansen kors och tvärs över planeten till premiärerna för att få vara nära sina idoler.

Men denna Stockholmspremiär skiljer sig från de andra i ett markant avseende. För inte nog med att Björn och Benny som Stockholmsbor och upphovsmän till musikalen är självklara ansikten i publiken en sådan här kväll, och att Frida har rest från sitt hem i Schweiz för att närvara vid premiären, det har också under flera månader grasserat rykten om att även Agnetha Fältskog tänker se föreställningen just den här kvällen. Det vore i så fall en sensation – inte bara för att det är så sällan Agnetha syns i publika sammanhang. Det skulle nämligen bli den första gången på 19 år som de fyra abborna visar sig tillsammans offentligt. Sist det begav sig, i januari 1986, var det i form av en videoinspelad hälsning till gruppens forne manager, Stikkan Anderson, när han var huvudperson i TV-programmet *Här är ditt liv*.

Många hade trott att Agnetha, Björn, Benny och Frida skulle framträda tillsammans redan när *Mamma Mia!* firade sitt femårsjubileum på Prince Edward Theatre i London. Det firandet inträffade den 6 april 2004, ett datum som också sammanföll med 30-årsminnet av Abbas vinst med »Waterloo« i Eurovision song contest i Brighton. Men Agnetha kunde eller ville inte ta sig till London. Till hennes starka flygräds-la, som hon hävdade helt hade förhindrat flygresor under åtminstone de senaste 10–15 åren, anslöt sig mer praktiska orsaker: hon var upptagen med att filma en dokumentär som gjordes för att marknadsföra hennes comebackalbum, *My colouring book*. »Jag har erbjudit mig att personligen köra henne till London«, sa hennes ekonomiske rådgivare och talesman Staffan Lindé, men inte ens det flotta erbjudandet var nog för att lyckas återförena Abba i några minuter. »Hon älskar Ab-bamusiken«, förklarade Lindé, »men känner sig helt enkelt klar med den.« Det blev bara Björn, Benny och Frida som tog emot publikens stormande applåder på scenen efter jubileumskvällens föreställning av

Mamma Mia! Inte direkt någon antiklimax, kanske, men i någon mån otillfredsställande. Medan Frida skrev autografer åt fansen som trängdes utanför teatern, sa hon till en reporter att hela tillställningen var »underbar«. Sedan tillade hon: »Jag saknar bara Agnetha. Det är synd att hon inte är här.«

Men denna kväll i Stockholm, med bara några mils bilresa för Agnetha från hemmet på Ekerö, kanske det ändå skulle bli av. Vore inte *Mamma Mia!*-premiären det perfekta tillfället för de fyra att ställa sig på scenen en sista gång tillsammans, om så bara för att vinka till publiken och säga några ord? Det tycker i alla fall de mest hängivna fansen, och det är chansen att detta ska kunna inträffa som har fått dem att flyga från alla möjliga platser på jorden för att närvara vid denna historiska händelse. Självfallet är en bild på alla fyra Abbamedlemmarna sida vid sida också hett eftertraktad av media över hela världen. Men så sent som en vecka före premiären kunde ingen ge något klarare besked än att de »troligen« skulle vara där alla fyra. Och inte ens med hela gruppen på plats var det särskilt sannolikt att någon skulle få ett foto på dem tillsammans. »Nej, det tror jag inte«, sa Björn. »Det är en jättemilitär operation att få alla fyra att vara på samma ställe samtidigt.«

Vid lunchtid denna vinterlördag utanför Cirkus är aktiviteten inte mer spännande än att avspärrningarna börjar ställas upp. Men en mindre skara huttrande fans är redan nu på plats för att bevaka sina platser, i förhoppningen om att senare få en skymt och kanske till och med en autograf av Abbamedlemmarna. Vartefter den långa eftermiddagen fortskrider och vintermörkret sänker sig över platsen ökar åskådarna i antal. Fansen gör vad de kan för att hålla humöret uppe medan kylan obönhörligt biter sig allt djupare in i dem. Björn skulle senare minnas *Mamma Mia!*-premiären som »en magisk kväll, med typiskt svenskt vinterväder«, men denna romantiska minnesbild delas knappast av de fans som stod i flera timmar utanför teatern och frös så att de skakade.

Framåt femtiden har folkmängden kring avspärrningarna växt till ett par hundra personer och inne i foajén finns press och övriga media. Alldeles oavsett en eventuell återförening av Abba är detta kvällens stora nöjeshändelse i Sverige. Ett brittiskt TV-team är till och med på plats. Det är nu som de första gästerna börjar anlända och flera vakter bevakar noggrant vad som händer vid början av röda mattan.

Kylan har fortfarande fansen i sitt grepp, men deras själsliga temperatur stiger betydligt vid kvart över fem, då Björn, klädd i grå kostym och svart tröja, blir den första av Abbamedlemmarna som gör entré. Omgiven av en mur av entusiastiska skrik, framsträckta armar och blixtrande kameror går Björn in på den röda mattan och ägnar en bra stund åt att skriva autofrafer. Alltmedan han skriver hörs gälla skrik: »Björn, Björn, over here!« En något mera sansad beundrare, som står lite vid sidan av, ser förvånat hur en näst intill hysterisk person står med utsträckta armar och gallskriker »Björn please, Björn please!« »Det lät som om någon blev torterad; den här personens tonfall gav mig kalla kårar längs ryggraden ... Det hela skrämde mig verkligen.«

Medan Björn är upptagen med att skriva autofrafer, tar sig Benny förbi församlingen. Klädd i svart kostym och svart skjorta, och med det alltmer grånande håret och skägget i samma stil som han har haft de senaste 35 åren, anländer han i sällskap med sin fru Mona och sonen Ludvig. Något autofrafskrivande är det inte tal om eftersom Mona har stukat sig och går på kryckor; Benny har fullt upp med att hjälpa henne ta sig in på teatern. Några ropar efter honom, men förgäves. När Björn till slut är klar med autofrafskrivandet önskar han fansen en trevlig kväll och försvinner in i foajén.

Bara en kort stund senare gör kvällens tredje Abbastjärna entré. När Frida kliver ur taxin är hon mitt inne i ett mobiltelefonsamtal, men börjar omedelbart skriva autofrafer medan samtalet fortsätter. Modesäker som alltid i en blonderad, uppklippt frisy och svart jacka med brun pälskrage, ovanpå en vit blus med svart slips, avslutar hon samtalet och påbörjar sin färd nerför röda mattan. De kvinnliga medlemmarnas särställning i Abba innebär att den stämning som varit upphetsad redan när Björn och Benny anlände övergår i ren hysteri. Gälla skrik möter Frida när hon försöker tillfredsställa fansens autofrafhunger. Fansen närmast avspärrningarna känner hur trycket bakifrån ökar på ett dramatiskt sätt. »Jag trodde att avspärrningen jag stod vid skulle rasa, den balanserade osäkert på ett trappsteg och höll på att knuffas omkull«, berättade en av dem.

Tidigare under åren efter Abbaperioden, när Frida strävade efter att etablera en identitet utanför gruppen, var hennes förhållande till beundrarna inte lika okomplicerat. 1987 bad hon sin fanklubb att lägga ner verksamheten eftersom hon själv inte längre var aktiv som artist.

I en radiointervju med Ulf Elfving några år senare markerade hon en definitiv gräns mot de mest hängivna. »Jag tycker att fansen kan vara en oerhörd plåga emellanåt, där de försöker att äga en. Och många gånger är det så att ger man dem lillfingret, så ska de ha hela handen och det får aldrig nåt slut.« Men ett decennium senare, när det har blivit tydligt att intresset för henne och de andra i Abba inte kommer att avta, verkar hon ha försonats med situationen. »Det är trevligt att träffa sina fans ansikte mot ansikte då och då«, säger hon i en intervju. »Om jag kan lyckliggöra dem genom att skriva några autografer, så är det okej med mig.« Och precis så blir det den här kvällen. Efter en och en halv minut har även Frida gjort sitt på röda mattan och går in på teatern.

Den övervägande delen av fansen som skockas kring avspärrningarna må vara från utlandet, men det märks på fler än ett sätt att det hela utspelas i Sverige; Abbas egen historia ligger som en aura över tillställningen. Bland gästerna finns flera av nyckelpersonerna i deras framgångssaga: Owe Sandström, ansvarig för de flesta av Abbas spektakulära scenkostymer; Rune Söderqvist, som formgav deras skivomslag och gjorde deras turnéscenografi; Michael B Tretow, Abbas ovärderlige ljudtekniker och samarbetspartner i skivstudion; gitarristen Janne Schaffer, som spelade på flera av gruppens mest kända skivor. I orkesterdiket sitter basisten Rutger Gunnarsson, den musiker som medverkat på fler Abbainspelningar än någon annan utanför gruppen. Vi befinner oss kort sagt i Abbaland.

Med Björn, Benny och Frida säkert förskansade inne på teatern är frågan på allas läppar: kommer Agnetha eller kommer hon inte? Det är inte alltför lång tid kvar tills själva föreställningen ska börja och än så länge verkar ingen veta säkert. Björn, som är medveten om att Agnetha absolut vill se föreställningen, men inte nödvändigtvis på premiärkvällen, säger till några fans att han inte vet om hon kommer. Och när *Rapport* sträcker fram mikrofonen mot Frida i foajén för att fråga om det ska bli någon återförening, blir svaret lite svävande: »Vi är ju här alla fyra – åtminstone antar jag att vi är det.«

Men så plötsligt, när många redan har givit upp hoppet, börjar saker och ting hända ute vid trottoaren. En av säkerhetsvakterna talar in i sin öronsnäcka: »Hon är på väg, hon är på väg – se till att det finns plats för henne att ta sig in!« En bil kör fram och ur den kliver Agnetha,

för kvällen klädd i en ärmlös svart broderad tunika och mörka tights. Hon har starkt beskydd av en väninna på sin högra sida och vakten David Maloney från produktionsbolaget EMA Telstar på den vänstra. Agnetha är den av abborna som har haft svårast att hantera den överdrivna uppmärksamheten kring sin person och har aldrig riktigt kommit över den ofta mardrömslika upplevelsen när gruppen turnerade i Australien 1977. Där utvecklades beundran för gruppen till en landsomfattande hysteri som gick under namnet »Abbamania«. »Jag kände det som om man skulle suga tag i mig så att jag aldrig skulle komma loss. Som om jag skulle krossas«, berättade Agnetha i sin bok *Som jag är*. »Jag tror ingen blir densamma efter ett sådant möte«.

Den här kvällen i februari 2005 är hon den enda av abborna som har personlig livvakt; det är inte tal om att stanna och skriva autofrafer. Med väninnan vid sin sida och Maloneys arm tätt om midjan, och med ett stort, möjligen lite panikanstruket, leende på läpparna, förs Agnetha snabbt in på teatern och hinner inte mer än att vinka åt fansen. Inne i foajén tas hon emot av Abbas medhjälpare och representant i mer än tre decennier, Görel Hanser, som kramar om henne. Det inferno av fotoblixtar som möter Agnetha är mer intensivt och långvarigt än för någon annan. Ute i kylan, på andra sidan fönstren, ser det ut som om ett åskväder brutit ut inne på Cirkus.

Under den korta stund som Agnetha befinner sig på röda mattan går känslösvalet in i läge överväxel. När insikten om att det osannolika håller på att hända hörs upphetsade skrik: »Hon är här! Hon är här! Herregud, det är HON!« Fansen skriker rätt ut – högt och öronskärande – och för flera av dem tycks utropet av Agnethas namn fastna redan vid första stavelsen; det som kommer ut är ett enda långt »Aaaagh...!« Trycket mot avspärrningen ökar igen och det är ännu en gång risk att den ska rasa. Lyckorus blandas med ren extas och hysteri, och många fans kämpar med att hålla tillbaka tårarna; än fler lyckas inte alls utan börjar storgråta. Andra står bara och skakar. Nyvunna Abbabeundrare, som i många fall inte ens var födda när de fyra stod på topp, förenas i sin eufori med de numera medelålders fans som har älskat Abba sedan 70-talet och låtit gruppens musik förbli soundtracket till deras liv. Gemensamt har de en närmast gränslös besatthet av gruppens göranden och låtanden. Alla känner att det är något överkligt över det hela. Ingen kan riktigt begripa att de just har

fått se samtliga fyra Abbamedlemmar passera framför dem på röda mattan, än mindre att alla fyra faktiskt kommer att finnas på plats i en och samma lokal.

Medan publiken sätter sig till rätta i salongen, kommer även Abba-stjärnorna in för att inta sina platser. Och det står genast klart att om det är meningen att det ska bli något slags återförening av gruppen, en möjlighet att få se dem tillsammans, så inte är det inne i salongen. Frida sitter på en upphöjd sektion längst till vänster, medan Agnetha är på rakt motsatt plats i den högra delen. Någonstans i mitten befinner sig Björn och Benny; inte ens de båda sitter riktigt bredvid varandra, utan är omgivna av familj och vänner.

Agnethas ankomst i salongen röner förstås den allra största uppmärksamheten. Samtliga huvuden i salongen vänds mot henne där hon sitter närmast parketten, med sin väninna och personlige vakt på de två platserna innanför hennes. Ytterligare två vakter finns också på plats, varav en står posterad vid ingången till denna sektion för att se till att ingen obehörig kan ta sig fram till Agnetha. Ingen av de andra Abbamedlemmarna är så välbevakad den här kvällen, även om det står en vakt och håller uppsikt över Fridas sektion också. Orsaken är förstås att Agnetha är en så sällsynt gäst på offentliga tillställningar, än mer på premiärer med Abbaanknytning.

Hennes besök på premiären av Björns och Bennys musikal *Kristina från Duvemåla* i Malmö 1995 blev en dyrköpt läxa. Den gången hade organisatörerna trott att Agnetha skulle smita in bakvägen, men hon valde den vanliga entrén. Det visade sig vara ett stort misstag när hon genast blev omringad av fans, autografjägare och pressfotografer. Utan vakter fick hon själv försöka mota bort skarorna som tryckte sig mot henne. I en sådan upphetsad situation upphör artisten att vara en person med någon som helst integritet och förvandlas i stället till en ägodel. »Backa, snälla ni – nu får ni sluta trängas!» vädjade Agnetha, men det var det ingen som brydde sig om. I pausen blev hon återigen omringad av fans och vid andra akten hade hon både bytt plats i salongen och blivit försedd med vakter. Görel Hanser medgav senare att det hade varit en miss att inte förbereda sig på uppståndelsen kring Agnetha den kvällen. Men den blundern skulle man inte göra om igen.

Den starka bevakningen kring Agnethas person på *Mamma Mia!*

premiären hindrar dock inte fansen från att bege sig fram till området nedanför hennes upphöjda sektion, utrustade med kameror och föremål som ska signeras. Agnetha ler vänligt och försöker tillmötesgå önskningarna efter bästa förmåga. Men hon gör också en gest där hon pekar mot scenen, som för att säga: »Det är föreställningen som är huvudattraktionen här i kväll, inte jag.« Blixtrandet från fansens och pressfotografernas kameror blir till slut så intensivt att hon gör en avvärande gest med armarna i ett försök att få dem att sluta fotografera. Föga hjälper hennes invändningar och till slut får vakterna, som har hållit ett vakande öga över det hela, gripa in för att skingra skarorna. En beundrare som sitter ovanför Agnetha sträcker ner sin arm med en skiva i handen som han vill ha signerad, men motas bryskt bort. Kring Frida, Björn och Benny är det betydligt lugnare, även om de också får hantera sin beskärda del av fotograferande och autograf-förfrågningar.

Efter första akten försvinner både Frida och Agnetha diskret ut till VIP-området. När pausen lider mot sitt slut är det återigen en mindre folksamling vid de båda damernas sektioner. Fansen hoppas förstås på att få autografer och kanske till och med en liten pratstund med sina idoler. Några har till och med presenter med sig som de vill överlämna. Men några sådana personliga möten kommer inte på fråga. Görel Hanser och hennes medhjälpare säger åt fansen att de måste gå därifrån; att andra akten inte kommer att börja förrän de alla har gått och satt sig. Först när ljuset har släckts i salongen och akt två är i gång, smyger Agnetha och Frida in för att återta sina platser.

Abbas mest hängivna fans är inte de enda i salongen som är starkt berörda av gruppens närvaro. En bit in i akt två sjunger huvudrollen Donna, som spelas av Gunilla Backman, musikalens så kallade showstopper, »Vinnaren tar allt«. Det är den svenska versionen av »The winner takes it all«, låten som gjordes 25 år tidigare i kölvattnet på Björns och Agnethas skilsmässa; dessutom var det han som skrev texten och Agnetha som sjöng den på Abbass inspelning. »Det var en otrolig känsla att veta att Abba satt där i publiken och tittade på föreställningen«, berättade Gunilla Backman senare. »Jag minns hur jag gick av scenen sedan jag sjungit 'The winner takes it all' och tänkte: 'Wow – jag sjöng just den där låten inför Agnetha!' Det var mycket speciellt.« Agnetha själv uppskattar hela föreställningen och ses skratta och le lyckligt.

Efter applådtacken, då låtarna »Mamma Mia«, »Dancing queen« och »Waterloo« rivs av, står både Frida och Agnetha upp tillsammans med alla andra i publiken och klappar takten och sjunger med.

Efter »Waterloo« är ensemblen kvar på scenen och tar emot blommor, alltmedan publiken fortsätter att klappa, stampa och jubla. Det är nu det ska ske, om det ska ske – alla fyra abborna på scen tar emot publikens uppskattning, visar sig tillsammans för kanske sista gången, om så bara för att säga: »Det är vi som är Abba, det är våra låtar och våra framgångar som har lagt grunden för *Mamma Mia!* Tack ska ni ha för att ni fortfarande gillar vår musik.« Men någon sådan manifestation är inte aktuell – det står klart när både Agnetha och Frida förblir vid sina platser och fortsätter att klappa med, som om de bara vore vilka som helst i publiken.

När Gunilla Backman springer ut i kulisserna är det enbart Björn och Benny hon kommer tillbaka med, i sällskap med manusförfattarinnan Catherine Johnson. När jublet stiger pekar både Ulvaeus och Andersson på Johnson, för att indikera att det är tack vare hennes manus som *Mamma Mia!* över huvud taget har kunnat bli en sådan världssuccé. »Utan en bra story hade det inte blivit något«, menade Benny i en intervju i *Dagens Nyheter* ett par år senare. »En del säger att det beror på musiken, att låtarna är så fantastiskt bra. Det kanske de är, men det finns många andra som har gjort bra låtar – John Lennon, Beach Boys – och man har försökt göra musikaler av dem. Men det har inte gått.«

Abba var någonting som pågick för många år sedan. Publik, fans och media må tycka vad de vill, men den här kvällen handlar om *Mamma Mia!* och inget annat. Musikalen har, vad Björn och Benny anbelangar, egentligen inte mycket alls med gruppen att göra. Vartefter *Mamma Mia!* har gjort sitt segertåg världen över har Björn kommit att betrakta låtarna mer som aktuella musikallåtar och mindre som tillhöriga Abbas historia. Och även om utomstående kunde tro att Agnetha och Frida möjligen hade synpunkter på att låtarna de gjorde världsberömda skulle ingå i en helt ny musikal, ser Benny inte någon som helst koppling mellan gruppens sångerskor och musikalen. »Jag kan inte minnas att jag alls diskuterade *Mamma Mia!* med Frida och Agnetha. Det är inget särskilt med det. Vad skulle de ha att säga om den?«

Inte ett ord sägs till publiken under den knappa minut som Abbas låtskrivare befinner sig på scenen. Sedan de överlastats med överdådi-

ga blombuketter räknar Benny in orkestern, som återigen börjar spela »Dancing queen«. Därefter försvinner han och Björn snabbt ut i kulisserna. Ridån går snart ner och musiken tystnar. Under flera minuter fortsätter inklappningsförsöken och busvisslingarna, men inget händer. Ensemblen stannar kvar bakom scenen och inga Abbamedlemmar syns till igen. Agnetha och Frida passar båda på att smita i väg från uppståndelsen medan klappandet pågår. När ljuset på scenen slutligen slocknar och det står klart att det inte kommer att hända något mer, hörs besvikna burop. De forna Abbamedlemmarna utspridda i en och samma teatersalong under ett par timmar en lördagskväll i februari – mer återförening än så blir det inte.

Att de fyra individer som en gång utgjorde Abba samlades på samma plats var inte alls någon sensation för dem själva. Ska man tro Björn så var han inte ens medveten om att Agnetha hade varit på plats förrän föreställningen var över. »Jaså, var Agnetha här?«, sa han till *Expressen*. »Det var väl roligt för henne, det måste vara första gången.« Inte heller visste vare sig Björn eller Benny huruvida Abbas kvinnliga hälft skulle vara med på premiärfesten. »Om tjejerna kommer vet jag inte«, sa Benny. »Jag har ingen koll på tjejerna, det var länge sedan jag hade koll på dem.«

Agnetha och Frida själva hade i alla fall en viss koll på varandra. Efter föreställningen kunde man skymta dem genom dörren in till ett av VIP-rummen, där de båda omfamnade varandra och sedan stod och pratade medan de läppjade på champagne. Men det är knappast så att de har umgåtts särskilt regelbundet sedan Abba lade ner verksamheten. »Vi har inte så mycket kontakt, men vi har kontakt«, berättade Frida senare. »Till exempel när *Mamma Mia!* hade premiär i Stockholm, så träffades vi. Då hade vi inte setts på ganska många år. [Vår relation] är väldigt hjärtlig och på något sätt systerlig. Vi har ju ändå massor med minnen av år som vi har haft tillsammans, under perioden med Abba. Men sen så blir det ju så att man går skilda vägar.«

Den här kvällen skildes vägarna ganska omedelbart efter stunden i VIP-rummet. Efter en mottagning på Cirkus restaurang gick Björn och Benny vidare till premiärfesten på Högloftet, en av Skansenrestaurangen Sollidens festvåningar. Men varken Agnetha eller Frida valde att delta på den festen. Ett antal fans hade väntat länge och väl utanför teatern, i förhoppningen att någon av Abbamedlemmarna skulle pas-

sera dem en sista gång. Benny och Agnetha hastade emellertid i väg till väntande bilar, det var bara Björn som stannade till en stund för att skriva ytterligare några autografer. Frida syntes aldrig till just där. Till slut blev fansen ombedda att gå därifrån; det fanns inte längre något mer att se eller göra vid teatern.

Där var de, alla fyra Abbamedlemmarna – tillsammans, men ändå inte. Hysterin och suget kring Abba finns kvar hos fans, media och allmänhet. Hos alla utom de fyra själva. En gång var de två låtskrivare, två sångerskor och två gifta par som tillsammans utgjorde en färgstark constellation, där deras olika roller smälte in i varandra och skapade helt nya, intrikata mönster. Abbamanagern Stikkan Anderson, som var deras mest entusiastiske medresenär på tåget mot världserövring, avled redan 1997; relationen till honom hade dessutom varit frostig ända sedan gruppen upphörde. I dag finns bara Björn och Benny kvar som en enhet: Abbas långvarigaste »äktenskap«. Deras relation har hållit i mer än fyra decennier, även om det i dag mest handlar om samarbete vid behov.

Hur kunde en grupp människor, som en gång kanske stod varandra närmare än medlemmarna i något annat band, bli så distanserade att det knappt går att få en bild av dem tillsammans? Hur kunde musiken, som en gång var det viktigaste i Agnethas och Fridas liv, tystna så totalt att det endast är efter mycket tvekan som de någon gång ibland, med en eller ett par decenniers mellanrum, ger ut en ny skiva? Hur kunde den gränslösa lyckan över att förenas i kärlek och skapa musik tillsammans förbytas i artiga bekantskaper? För att citera Abba själva i »SOS«: »Where are those happy days?«

» De hade redan tre gitarrister och behövde inte en fjärde «

BERÄTTELSEN OM ABBA är en berättelse om två män och två kvinnor från Sverige som med hjälp av en envis manager lyckades göra något som ingen annan lyckats med vare sig förr eller senare: att under en intensiv tioårsperiod skriva och framföra popmusik som når långt utanför landets gränser och som älskas av en publik över hela världen. Tack vare hårt arbete och en fördomsfri inställning till popmusik – var den ska ha sina rötter, hur den ska framföras och vad den ska berätta – kunde Abba blanda alla möjliga influenser, färga dem med sina egna temperament och idéer, och därigenom skapa något eget. Medan de flesta artister låter som karbonkopior av varandra, lyckades Abba med konststycket att skapa en ljudbild och en melodivärld som var helt och hållet deras egen.

Abbasagan är också en berättelse om Sverige under efterkrigstiden och decennierna av ökande välfärd. Det var då som ett relativt glesbefolkat land i norra Europa sattes på kartan på ett sätt som kanske inte skett sedan stormaktstiden. Utan att försöka sopa välfärdsårens problem och motsättningar under mattan, finns det ändå fog för att påstå att Sverige under denna period var ett föregångsland för stora delar av världen. Landets socialförsäkringssystem och dess samförståndsanda uppfattades som förebilder, och vartefter exportindustrin etablerade sig och växte sig starkare fick invånarna det allt bättre ställt. Det var inte utan att man började se ständig expansion, solid framtidstro och social trygghet som något självklart; Sverige var ett land som man på det hela taget kunde vara rätt nöjd med att leva i.

Det var in i denna känsla av möjligheter och hopp om en bättre framtid som Björn Kristian Ulvaeus föddes i Göteborg den 25 april 1945, alldeles i slutskedet av andra världskriget. Det var samma dag som amerikanska och sovjetiska trupper för första gången möttes i den tyska staden Torgau, och därmed delade Tyskland i två delar, och fem dagar före Adolf Hitlers självmord i Berlinbunkern. Som för att symboliskt understryka att något gott kunde resa sig ur spillrorna av en sönderbombad värld var det också den här dagen som San Franciscokonferensen inleddes, där representanter för 50 nationer deltog för att komma överens om Förenta Nationernas stadga.

En känsla av att mörker förbyttes i ljus spreds över världen, så även i Sverige, som trots nationens förmenta neutralitet inte hade undgått oro och svårigheter under krigsåren. Under 1944 kom det att stå klart att de allierade skulle vinna kriget och därmed blev det fler som vågade blicka framåt och tänka på att skaffa barn. »Jag vet att mina föräldrar pratade om just det där, att jag kom som en gåva samtidigt som krigsslutet«, har Björn berättat. »Det har jag fått höra efteråt, att det var det andra som gjorde också.«

Björns far, Gunnar, och hans två bröder Esbjörn och Lennart, föddes med efternamnet Andersson, men bytte i vuxen ålder efternamn. Namnen de valde hade anknytning till vargen, som i nordisk mytologi bland annat ansågs vara segerbringande; Esbjörn tog namnet Ulfsäter, medan Gunnar och Lennart båda fastnade för varianten Ulvaeus.

Gunnar Ulvaeus, som var 33 år när Björn föddes, var en gladlynt person. Han var litterärt intresserad med en förkärlek för de klassiska svenska poeterna och arbetade fram till mitten av 40-talet på Göteborgs stadsbibliotek. Han hade varit gift tidigare och då fått sonen Sven-Erik, men Björns halvbror växte inte upp i familjen Ulvaeus. Under beredskapsåren var Gunnar löjtnant i infanteriet och det var då han träffade den mjuka och vänliga Aina Bengtsson. Aina, som var tre år äldre än Gunnar, var butiksbiträde i en kemikalieaffär. Tycke uppstod och de gifte sig 1944. Den lilla familjen flyttade 1946 till fiskeorten Hunnebostrand norr om Göteborg och där startade Gunnar ett småbåtsvarv. Aina, som nu hade ett litet barn att ta hand om, blev hemmafru. I mars 1948 utökades familjen med dottern Eva.

Björn var en livlig unge som älskade att hålla till på varvet och hjälpa till där det gick; till mamma Ainas stora förtret var det ofta en liten

Björn rejält nedkladdad med blymönja som kom hem om eftermiddagarna. Vid ett tillfälle, när hans syster fortfarande var mycket liten, tröttnade Björn på att hon följde efter honom vart han än gick. Han lyckades »sälja« henne till en av männen som jobbade på varvet. Men han drabbades av ånger och såg till att köpet hävdes. Värre än så tycks inte syskonrivaliteten ha varit mellan Björn och Eva.

De lyckliga dagarna vid båtvarvet förmörkades emellertid snart av orosmoln. I början av 50-talet drabbades Sverige av en lågkonjunktur, som visserligen var kortvarig men som icke desto mindre slog hårt mot båtvarvet. Gunnar kämpade så gott han kunde, men konkursen gick till slut inte att undvika och han förlorade en stor summa pengar. Med sina drömmar krossade blev han tvungen att ta anställning i en butik som sålde industriglas. Gunnar Ulvaeus resa mot ett välbeställt liv som »selfmade man« fick ett tvärt slut.

Hans båda bröder hade lyckats betydligt bättre i karriären. Den fyra år äldre Esbjörn Ulfsäter hade sedan mitten av 30-talet arbetat sig upp inom pappersbruket i den småländska staden Västervik. Så småningom köpte han hela firman och var i slutet av 40-talet en mycket rik man. Nu när hans bror låg illa till ryckte Esbjörn in och erbjöd honom en plats som avdelningschef på pappersbruket. Gunnar kunde inte göra annat än att tacka ja. 1951 lämnade familjen Ulvaeus västkusten och flyttade tvärs över nationen till Smålands östra delar. Västervik hade vid den tiden närmare 16 000 invånare och var en ganska typisk svensk småstad. Det vackra läget vid vattnet – med tillhörande båtliv – utgjorde tillsammans med de små trähusen och stadshuset från 1795 en bild av en pittoresk idyll.

Med de stora möjligheter som det uppväxande släktet hade i folkhemmet, där industrierna växte och de ekonomiska förutsättningarna var gynnsamma, var det självklart att Björn skulle studera. Inte minst förväntades han uppfylla de drömmar som gått i kras för pappa Gunnar. Högsta möjliga skolbetyg för Björn och inget annat var det som gällde. »Jag minns när han kom hem och hade haft skrivning och hade fått ett litet a, när far sa till honom: 'Ett litet a när det finns stora A?'«, berättade Aina Ulvaeus.

Förväntningarna från Gunnar gjorde att Björn med tiden blev mycket ambitiös och målmedveten. Även om han minns sin barndom som en enda idyll med ytterst få sorger, så kände han av konsekven-

serna av Gunnar Ulvaeus misslyckade ambitioner, inte minst i kontrast till brodern Esbjörns leverne. »I egenskap av 'fattiga släktingar' blev vi bjudna på jullunch och jag fick se alla grejer som min kusin hade och lyxen som de levde i, och jag tror att det gav mig ett incitament. Jag sa: 'En dag kommer jag att vara ännu rikare än de är'.«

Under de första skolåren var Björn emellertid inte någon lysande elev. Han var en sorglös grabb som hellre spelade fotboll och ishockey med kompisarna än koncentrerade sig på tråkigt skolarbete. Några favoritämnen fanns det i alla fall: fysik, svenska och engelska. Musik hade ingen större plats i hushållet Ulvaeus. Gunnar spelade visserligen mandolin, men, sa Björn, »ska jag vara uppriktig så lät det inget vidare!« Familjen hade inte ens någon grammofon, så ville de höra populärmusik var det radion som gällde. Den enda kanalen som fanns på den tiden hade emellertid ett ganska begränsat utbud av lätt underhållning. Men insprängt bland de knastertorra lantbruksföredragen sändes på söndagsmorgnarna ett halvtimmesprogram som hette *En glad ton på grammofon*. I programmet presenterades aktuella populära melodier och även en del folkmusik. För stora delar av den generation som växte upp under 50-talet blev det något av en tonsättning av tillvaron och den enda chansen att höra dåtidens schlagermusik.

Den första låten som verkligen fångade Björn var Thory Bernhards insjungning av »Vildandens sång« från 1952, en hjärtskärande berättelse om ett par änder. Den patosfyllda valsen, som framfördes med ett komp av dragspel, vemodigt klinkande piano och fiol, utmynnar i att hanen skjuts ihjäl och att parets ungar försvinner för alltid. »Jag kommer ihåg att den var en jättehitt en sommar då jag var nere på västkusten hos mina kusiner. Jag sprang på klipporna där och hörde den på nån radio. Den var så outhärdligt jävla sorglig. Det var nog den första hitten som drabbade mig.« Andra sentimentala favoriter från 50-talet var Alice Babs-låtarna »Adress Rosenhill« och »Käre John«. De smeksamma melodierna och vemodiga texterna gjorde ett outplånligt intryck på lille Björn.

De tråkiga blockflöjtslektionerna som den kommunala musikskolan bestod svenska skolelever med var inget för Björn. Det var inte förrän skifflefebern startade i England i mitten av 50-talet, och sedan spreds vidare i Europa, som han fick lust att spela själv. Skiffle var en sorts enklare folkmusik, där bandens sättning kunde bestå av akustisk gitarr, banjo och hemgjorda rytminstrument. På juldagen 1957, samma år

som skiffelen gjorde sitt intåg i Sverige, hade Björn en livsomvälvande upplevelse. Tillsammans med sin kusin Joen satt han vid flygeln i familjen Ulfsäters hem och spelade fyrhändigt. »Jag upplevde musiken som någonting fantastiskt. När jag gick hem den kvällen tillsammans med mamma och pappa och min syster Eva gnällde jag och sa att snälla ni, nu *måste* jag få någonting att spela på.« Nästföljande vår, på sin 13-årsdag, fick Björn sin första akustiska gitarr. Än i dag minns han detta som ett av de lyckligaste ögonblicken i sitt liv.

Men det var inte så lätt att lära sig spela gitarr. Björn köpte en bok där gitarrackorden beskrevs med prickar så att man kunde se exakt var man skulle sätta fingrarna. »I början så kunde jag inte det där riktigt, utan jag rationaliserade lite, tog bort dem som var svårast och lirade ändå. Det blev väldigt lustiga harmonier.« Aina Ulvaeus led svårt under Björns kamp med att bemästra prickar och gitarrsträngar. »Jag fick ta på mig och gå ut ibland för att jag skulle slippa höra på det«, berättade hon. Kusinerna Joen och Björn bildade ett skiffleband med den klassiska sättningen gitarrer, hemmabyggt bas och tvättbräda. Repetera fick man göra hemma i familjen Ulfsäters källare. Basist i bandet var Tony Roth, en klasskamrat till Joen som snart blev Björns bästis. Bandets repertoar hämtades främst från Joens skiffelskivor, men de lyckades knappast återge texterna helt rätt. »Texterna fanns ju inte på LP-omslagen på den tiden, så man fick lyssna sig till vad de sjöng. Men engelskan räckte inte till för det, så det blev liksom fonetiska nonsensord.«

Mot slutet av 1957 hade rock'n'rollen etablerat sig som en egen genre i Sverige och precis som i större delen av västvärlden vände den uppochner på alla föreställningar om populärmusik. Men det var inte riktigt alla ungdomar som drogs med i rockvågen. Rock'n'roll var främst något för arbetarklassen; kännedomen om rockens rötter och de afroamerikanska artisterna var i princip obefintlig. Hos välartade medelklassungdomar som Björn och hans vänner var det inte rocken som hägrade när skiffelen började kännas enahanda. Joen hade fått smak för tradjazz – den riktigt gamla jazzen från seklets början, även kallad Dixieland – och bandet gick i stället över till den repertoaren.

Men Björns hjärta klappade i smyg även för Elvis och andra storheter. Mot slutet av 50-talet hade han blivit tillräckligt duktig på gitarr för att kunna sjunga sig igenom de för dagen populära låtarna. Under en båtresa över till England, där han skulle sommarjobba på ett pappers-

bruk, underhöll han sina medpassagerare med låtar som Paul Ankas »Diana«. Björn, som hade en charmig och solig utstrålning, upptäckte dessutom ett inte oväsentligt mervärde i musicerandet: man blev populär bland tjejer om man sjöng och spelade gitarr.

Även i skolan började det gå betydligt bättre. Björn var kanske inte någon monsterelev alla lektionstimmar, men han var knappast någon ungdomsligist heller. »När jag tänker på hur Björn var som ung, så är det första som slår mig hur intelligent han var«, säger ungdomsvännen Tony Roth. »Han fick ju skitbra betyg och jag märkte inte att han läste mer än vad vi andra gjorde. Han hade väldigt lätt för sig vad det gällde språk. Jag vet att vår engelskfröken, som hade varit lärare i många år, sa till mig i förtroende att hon aldrig hade haft en så duktig elev i engelska som Björn.«

Hösten 1960 började Björn gymnasiet. Hans föräldrar tänkte sig en trygg och säker karriär för honom: han skulle utbilda sig till civilingenjör och sedan helst arbeta inom rederibranschen. Björn insåg att de tänkte rätt, men alltjämt kändes musiken roligare. Emellertid var tradjazzbandet knappast något att satsa sin framtid på; i likhet med många andra skolbaserade band riskerade det att splittras om studierna förde medlemmarna åt olika håll. Det var precis vad som hände 1961, när Joen Ulfsäter lämnade Västervik för studier i Sigtuna. Joen var bandets ledare, så det blev omöjligt att fortsätta som förut. När nu bandet rasade samman fanns det en folkmusikgrupp i Västervik som såg ett tillfälle att plocka åt sig en av de bästa medlemmarna.

The Partners leddes av Hansi Schwarz, som var en ambitiös och initiativrik ung man. När The Kingston Trio fick en jättehitt 1958 med »Tom Dooley« blev gruppen och den amerikanska folkmusiken hans allt överskuggande intresse. I The Partners var det förutom Hansi själv skolkamraterna Johan Karlberg och Håkan Hven som spelade gitarr och banjo. Det stora problemet i gruppen var basisten, som aldrig lyckades bli särskilt bra på sitt instrument. »Han påstod att han gick och lärde sig spela bas«, minns Hansi Schwarz, »det är bara det att det hände ingenting. Han utvecklades inte, han fortsatte att spela lika illa. Till slut sa jag: 'Det här går inte, vi måste se oss om efter nån annan'. Då hade vi naturligtvis Tony i åtanke.«

Tony blev tillfrågad, men hade ett villkor för att komma med i bandet. »Han sa: 'Ja, men då måste min kompis Björn få vara med också',«

berättar Björn. »Det tror jag inte att Hansi var så glad över, för de hade redan tre gitarrister och de behövde liksom inte en fjärde.« Till en början vägrade Hansi släppa in Björn i bandet, men Tony och Björn var bästa vänner och den lojaliteten var viktigare än allt annat. Hansi fick till slut ge med sig och därmed blev The Partners ett femmannaband.

Det blev snart tydligt att Björn var ett minst lika viktigt tillskott till gruppen som Tony. Vid 16 års ålder var han den yngste medlemmen i bandet – 19-åriga Hansi Schwarz var äldst – men det dröjde inte länge innan han började fatta beslut om låtarnas arrangemang. »När vi repeterade blev det mer och mer så att jag liksom tänkte ut hur det skulle vara, hur det skulle byggas upp, vilka stämmor det skulle vara och sånt. Det föll sig naturligt.« The Partners uppträdde på skoldanser och liknande och repeterade regelbundet hemma hos Hansi, som trots sina unga år redan bodde i egen lägenhet. »Vi höll ju på nästintill dagligen«, berättar Hansi. »Jag brukade bara säga: 'Ingen kommer hit förrän efter åtta, för jag måste göra mina läxor först.' Men sen körde vi från åtta till midnatt – nästan varenda dag.« Resultatet av allt spelande var att The Partners blev ett både samspelt och samsjunget band som rönt stor uppskattning i hemstaden. Så småningom bytte gruppen namn, då det uppdagades att det fanns ett annat, redan etablerat, svenskt band som hette The Partners. Det nya namnet blev West Bay Singers – »West Bay« var förstås en bokstavlig översättning av Västervik.

Hansi hade större planer för gruppen än lokala skoldanser. Med sin framåtanda såg han till att de anmälde sig till varenda talangjakt som kom i deras väg. Men även om de oftast kom tvåa eller trea, lyckades de aldrig vinna något. De hade att konkurrera med söta småflickor som gjorde någon liten dans, och sådana publikfriande framträdanden gick alltid hem bäst hos publiken.

På försommaren 1963 lämnade Håkan Hven bandet för att göra lumpen och sedan plugga vidare. Under hösten påbörjade de fyra kvarvarande medlemmarna i West Bay Singers sitt sista år på gymnasiet. Nu gällde det att plugga ordentligt så att de fick bra slutbetyg påföljande vår. Man bestämde att gruppen skulle ta en paus fram till dess att de tagit studentexamen, för oavsett hur det skulle gå med musiken var alla fyra inriktade på vidare studier och ordentliga yrken. Det såg ut som om West Bay Singers skulle gå samma väg som så många andra tonårsband och upplösas när studier och yrkeskarriärer tog överhanden.

Men här hade inte ödet räknat med Björns mamma. Den tiden då Aina Ulvaeus kände sig tvungen att lämna lägenheten när hennes son spelade gitarr var sedan länge förbi. Dessutom hade hon blivit alltmer imponerad av West Bay Singers. Aina skulle senare minnas denna avgörande dag på sensommaren 1963. »Jag gick här hemma och hörde på radion, och då hörde jag att det skulle bli en amatörtävlan. De skulle starta i Norrköping. När Björn kom hem sa jag till honom: 'Jag tycker att ni är så bra nu, att ni skulle försöka komma med där'.«

Björn, vars hjärta fortfarande bultade hårt för musiken, följde sin mammas råd och skickade in en anmälan. Den 13 september 1963 reste West Bay Singers till en radiostudio i Norrköping där de skulle uppträda inför uttagningsjuryn i denna första gallring. En av de övriga tävlande var en 17-årig sångerska som hette Anni-Frid Lyngstad. I dag är det ingen i West Bay Singers som minns att hon var där; med tanke på att det var totalt 153 hoppfulla kandidater på plats är det sannolikt att de inte alls träffades den dagen. Efter en lång dags väntan fick West Bay Singers till slut visa upp sig inför juryn. Det gick mycket bra: både West Bay Singers och Anni-Frid Lyngstad fanns med bland de sex tävlande som fick fortsätta till den första delfinalen. Den skulle sändas i radio två veckor senare.

Dagen efter uttagningen hade *Expressen* en liten notis om tävlingen, där West Bay Singers »med Björn Ulvaeus i spetsen« blev särskilt omnämnda. En som läste denna notis med stort intresse var Bengt Bernhag, producent på det nystartade skivbolaget Polar Music i Stockholm. Bengt hade under det senaste decenniet blivit närmast legendarisk inom den svenska musikbranschen för sin förmåga att producera inspelningar som slog. Vid den här tiden kände han på sig att när resten av musikbranschen letade efter ett svenskt Beatles som sjöng på engelska, skulle han gå i motsatt riktning. Det Polar behövde var något som inte existerade på skivmarknaden: en välartad folkmusikgrupp som sjöng på svenska, en inhemsk variant av The Kingston Trio. Det verkade onekligen som om de här West Bay Singers skulle passa perfekt. Bengt kontaktade Västervikskillarna och bad dem skicka ett band till Polar. Bandet lät riktigt övertygande och gruppen fick besked om att Bengts partner i skivbolaget skulle komma ner till Västervik för att träffa dem. Det var första gången Björn Ulvaeus träffade Stikkan Anderson.